

Cu tri turme după ei,
Cu topoară-ncornorate,
Cu fluiere-nverigate.
Cei mai mari îs veri primari,
Cel mai mnic îi văr p(r)e mnic,
Facu-i leja de perit.
- Pe mine mi-ț doborî,
Da' un(d)e mi-ț astupa?
În strunguța oilor,
În tărcuța mneilor;
Am un fluieraș de-arjînt -
Să mni-l puneti pe mormânt
Cu vrănuța cătă vânt:
Când vântuțu o suflă
Fluierașu-a fluiera,
Oile s-or aduna
Și pe mine m-or cântă;
Oile cele cornute
Mândru m-or cântă pe munte,
Oile cele bălăi
Mândru m-or cântă pe văi,
Oile cele săine
Mândru m-or cântă pe mine
Că le-am cătat tare bine.
Și să-mi puneti pe mormânt
Câte flori îs pe pământ
Și să-mi puneti măieran
Ca să știți c-am fost cioban
Și să-mi puneti semenic
Ca să știți c-am fo' voinic.

2229

Tri păstori se întâlniră

Tri păstori se întâlniră
Și aşa se sfătuiră:
- Hadeți, frați, să colindăm,
Cu jale să ne rugăm,
Jale multă și amără
Ce-o intrat la noi în țară:
C-am rămas prunci mititei -
S-o dus tata de la ei,
C-am rămas pe lângă vatră -
Nu știu cine ne-o fost tată.
Dă, Doamne, o pace-n țară
Și al Crăciun vesel iară,
Să se-ntoarcă-nvingători
La dragi căsuțele lor,
La a lor căsuțe dragi,
La a lor părinți și frați.

2230

O, ce Crăciun plin de sânge

Asta-i sara de Ajun,
De ajunul lui Crăciun.
Noi umblăm să împlinim

ANTONMARIA DEL CHIARO**Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia****[SUPERSTIȚII]**

Atunci când pătrunde în Țara Românească vreo boală molipsitoare, se adună un număr anumit de femei și acestea în timp de douăzecișipatră de ore torc, țes și cos o cămașă de cânepă și apoi o ard în mijlocul unei curți și cred că în felul acesta odată cu cămașa

a fost nimicită și ciumă.

Copiii sunt îmbăiați în fiecare zi, până la vârstă de șapte sau opt ani. Doicile au totdeauna grija să facă un semn negru pe fruntea copilului, după ce l-au îmbrăcat și împodobit mai întâi. Rostul acestui lucru este după cum spun, că oprindu-se de la început ochiul asupra acelui semn negru, nu mai e aşa de mare primejdia ca să fie deochiat copilul. Folosirea leagănelor, aşa cum sunt pe la noi, le este cu totul necunoscută doicilor din Țara Românească, dar folosesc un gherghel pătrat, de fundul căruia este prinsă din toate părțile o pânză tare, având deasupra o stofă frumoasă roșie pe care pun salteluța, pernele, învelitorile etc. Acest gherghel este prins de fiecare colț cu câte o sfioră (îmbrăcată în postav roșu) și capetele acestor patru sfiori sunt strânse în formă de piramidă, și prinț-un nod tare prinse de o grindă din odaia lăsată doiciei, care din patul ei, legând în acest fel leagănul, de câte ori se trezește copilul, îl adoarme ușor din nou. Români se mândresc cu o mare curătenie, mai ales în casele lor și, într-adevăr, este o adevărată plăcere să intre în acele odăi în care sunt împrăștiate peste tot, tot felul de ierburi mirosoitoare, ca pelin, rută, salvie, izmă grecească, cimbrișor și altele de felul acesta, care răspândesc un miros pe căt de placut, pe atât de sănătos. Ei resping cu atâta dispreț obiceiul acelor națiuni care țin în odăile lor vase de noapte, încât chiar și în toiul iernii ies din căldura odăii și se duc la umblătoarea ce se află într-un colț depărtat al casei, cu primejdia vădită de a se îmbolnăvi, ceea ce se întâmplă adeseori. Nu e mai mică aversiunea cu care se ridică împotriva obiceiului de a se deschide cadavrele sau a face pe ele anatomie; deci chirurgii, care au venit de curând în aceste părți, trebuie să fie cu multă băgare de seamă cu privire la acest punct, asupra căruia români sunt foarte grijulii, ba chiar deosebit de atenții, încât un asemenea chirurg ar fi numit de ei, în limba lor: spurcat și toată lumea s-ar feri să-l folosească, ba chiar și în împrejurări ce nu îngăduie zăbavă, ca luarea de sânge sau vreo altă treabă de chirurg. Români (și mai ales femeile) se mândresc cu cunoașterea buruienilor și a virtuților lor, astfel încât la o boală știu cum să le folosească, și chiar în ciuda medicului, asupra căruia aruncă apoi toată vina, dacă bolnavul moare. Însă oamenii cu judecată, țin seama de medic. Dintre aceștia, medicul prim este foarte bine plătit de țară, adică de visterie, cu frumoasa leafă de două mii de reali pe an, în afară de îmbelșugatele tainuri zilnice, de pâine pentru slugile sale, de carne, de lumânări, atât de seu căt și de ceară etc. În afară de bogatele și desele daruri care îi sunt trimise din toate părțile; și mai ales, dacă vreun boier

Am o nuia -
Înconjor lumea cu ea.

bolnav își recapătă sănătatea sa dinainte, medicul poate fi sigur că va primi o bună răsplătă, atât în bani cât și în dăruirea unui cal bun și frumos. Românii sunt aşadar recunoscători pentru binele ce li se face mai ales din partea străinilor, dar pe de altă parte sunt grozav de răzbunători când sunt jigniți, neputând nici chiar după trecerea îndelungată a timpului (care mistuie totul) să steargă din amintirea lor nedreptățile (suferite), fără a fi oprită de faptul că ar fi vorba chiar de rude ale lor; aşa cum am văzut în timpul din urmă.

[ÎNDELETNICIREA OBIȘNUITĂ A FEMEILOR]

Îndeletnicirea mai obișnuită a femeilor din Țara Românească este țesutul. Războaiile de țesut se află în bordeie, de aceea pânza e foarte îngustă, nu trece în lățime de trei sferturi (de cot) și din ea fac cămași (care se poartă lungi până la pământ) și izmene, de care nu se lipsește nimănii și le țin pe ei (împreună cu cămașa) și în pat în toate anotimpurile, și se leagă cu un brâu lat cam de o palmă, ale cărui capete sunt cusute cu flori de mătase în culori deosebite. Fiecare jupâneasă ține roabe țigănci și alte fete, și toate acestea trebuie să lucreze neconitenit, de cele mai multe ori în aceeași odaie cu stăpâna, la năframe, din care unele sunt lucrate cu flori de mătase și altele cu fir de aur. Acestea servesc pentru a fi dăruite cu prilejul sărbătorilor sau a unei vizite de seamă, făcută mai ales de o față bisericescă unei jupâneșe, și aceasta îi întinde năframa în același timp cât îi sărută mâna. Vorbind de năframele brodate nu trebuie să trec sub tacere un alt obicei (după părerea mea și acesta tot superstitios) de la care nu se dau în lături nici catolicele noastre născute în Țara Românească: anume, vinerea (românii numesc ziua de vineri "Sfânta" Vinere), se abțin de la orice lucru care se face cu acul, în schimb se ocupă de orice altă treabă. [.....]

Cât despre neamul românesc în general, e de ajuns să-l cunoști pentru a-ți da seama limpede că românii sunt înzestrați cu foarte multă pricepere și sunt în stare să reușească în orice meserie de care s-ar apuca, numai să o fi învățat. Sunt din fire ageri la călărit, îndemnătaci în mânuirea săbiei și a arcului, și dacă ar fi instruiți în arta militară, ar face bună treabă. Cât despre alte îndeletniciri meșteșugărești le duc la capăt minunat de bine. Învață tot ce văd, și nu este lucru de mâna, fie de modă turcească, fie după obiceiul nostru, pe care să nu-l poată imita foarte bine. Mi-aduc aminte că am văzut pe un Tânăr servitor al familiei Cantacuzino care învățase aşa de bine să deseneze cu pana, că desenele făcute de el păreau gravate în aramă. Un altul (fratele unui negustor cunoscut aici în Veneția de unii din aceia care fac negoț cu negustorii români) pictează atât de bine, încât a copiat cu multă exactitate câteva picturi bisericești în Veneția și, întorcându-se apoi în Țara Românească, a făcut acolo diferite picturi, între care un Sf. Francisc în genunchi primind stigmantele, care se vede în biserică noastră din Târgoviște în altarul lateral, la dreapta, cum mergi spre altarul cel mare. [.....]

**Cată ochelarii
Ce-i poartă pe nas.**

Ioan Nădișan: Fete de pe Mara

Obiceiuri din bătrâni,
Obicei de colindat,
Pe Iisus de căutat.
Dar Iisus nu se arată
Numai inimii curate
Căci toți sunt duși să se bată,
Craii-s duși toți la bătaie
Unde om pe om se taie;
Păstorii încă nu vin
Să se închine în Viflaim.
O, ce Crăciun plin de sânge,
Astăzi toată lumea plângă,
Plâng și îngerii din cer
Văzând pasarea de fier,
Văzând prăpăd și omor -
Multă jale-i în popor.

**Colecția IOAN CHIOREANU OAŞ
Corinde din Țara Oașului**

2231

La masă galbână

Cântată de Ioan Chioreanu - Oaș
Transcriere: Petru Damșa

La masă galbână-i, Doamne,
La masă galbână, Dai corinde,
La masă galbână.
Tri domni stau de pără.
Ei să sfătuiescă-i
Care să-mi mari-i.
Grău - și gră'e-re:
- Eu mi-s mai mare
Că din mine-șă facu-i
Prescuri și prinoase,
Dalbe părăstase.
Vinu-șă grăieră-i:
Eu mi-s mai mare
Că din mine-șă beu
Și tari și netari
Și domni de cei mari.
Muru-șă grăieră-i:
Eu mi-s mai mare
Că din mine-șă facu-i
Din pagâni creștini,
Din jidovi români.
De la Gheorghe Beret,
40 de ani, Prilog, 1941.

Din Maria s-o născut

Din Maria s-o născut
Noul Iisus pe pământ.
Iuda, iubitor de bani,
De L-au vândut la dușmani
Când banii-n mâna i-o pus
L-au și luat și L-au dus
Pe dealu Golgota, sus.
Acolo dacă-au sosit
Pe cruce L-au răstignit,
Cu sulița L-au străpuns,
Sângel pe piept I-au curs;
Sânge viu, nevinovat,
Păcat că-i pe jos vărsat.
De pe cruce L-au luat,
În piatră L-au mormântat,
Pe piatră străjeri au pus
Să nu-L fure pe Isus.
Străjile dacă-adormiră
Iisus la cer se suiră,
Pomii cu crengile-n jos,
Că a înviat Christos.
De la Maria Tioran, născ. Beret,
70 de ani, Prilog, 1959.

2233

La Augustus Impărat

Cântată de Ioan Chioreanu - Oaș

Transcriere: Petru Damșa

La Augustus Împărat
Se întruniră mare sfat:
Sufletele să se scrie
La a sa Împărătie,
Ori din ce via și neam,
În cetate,-n Viflaem,
Căci acolo - o fost chemată
Sfânta Vergură curată,
Sfânta Vergură Marie
Și a lui Iosif familie.
Cu Iosif, cu cel preabând,
Se aflără ei mergând
Ca și ei să împlinească
Porunca ce împărătească.
Neaflând casă deșartă

În anul 1716, vineri înaintea duminicei Rusaliilor, în faptul zilei, a murit la București, (ca lăuză) câteva zile după naștere, doamna Profira, născută la Constantinopol, care fusese luată ca soția a doua de către Nicolae Alexandru Mavrocordat, fost în două rânduri domn al Moldovei și apoi al Țării Românești și care acum se află prizonier de război la nemți în orașul Sibiu din Transilvania. Prin bătaia tuturor clopotelor s-a dat de știre că a murit doamna. În același timp au fost deschise temnițele și sloboziți toți cei închiși, atât pentru pricini civile cât și pentru crime, și acest lucru se obișnuiește la moartea oricărei rude apropiate a domnului, pentru ca acești nenorociți să aibă prilejul să se roage lui Dumnezeu pentru sufletul ei. Același lucru a făcut și domnul Ștefan la moartea contelui Radu Cantacuzino, fratele său (în februarie 1715), care era spătar adică generalul cavaleriei. Leșul doamnei, îmbrăcat fastuos, a fost ridicat pe o masă mare, acoperită cu covoare într-una din sălile de primire, având în jur patru făclii aprinse. Avea pe piept o icoană, unde era zugrăvit chipul Sfintei Fecioare, cu copilul în brațe. Îndată ce s-a răspândit vestea morții, toate jupânele de rangul întâi s-au dus la curte pentru a petrece la groapă pe răposata lor doamnă; ședeau de jur împrejur în acea sală falnice și nemîșcate într-o tăcere adâncă și jalnică. Sosind dimineața de sămbătă, s-au pregătit toate cu cel mai mare fast cu putință pentru înmormântarea care a avut loc în biserică Mitropoliei din București, în chipul următor: Pe la orele 12 toată garda seimenilor care erau înșirați în acest scop pe două rânduri în marea curte a palatului, a început să pornească pe jos, doi câte doi, fiecare cu o lumânare și fără arme. Urmau după aceia alți soldați, numiți cazaci, în același chip; după ei veneau toate breslele de meșteșugari și în urma acestora corpul constituia al stărilor. Au luat parte toți parohii bisericilor din București, purtând patrafire și de asemenea starejii mănăstirilor, fiecare cu prapurele desfășurat al bisericii sale. În acel timp a fost ridicat trupul neînsuflat al doamnei ce a fost pus mai întâi într-un sicriu căptușit în întregime cu atlas roșu, ca și capacul său ce era purtat pe umăr de un căpitan de soldați îndată după coșciug.

Acesta era purtat de șase dintre primii dregători ai țării care sunt: marele Ban, marele Vornic, marele Logofăt, marele Spătar, marele Vistier și marele Clucer. Acești boieri erau apoi schimbați cu alții care le luau locul. Când a început să coboare pe scară, domnul a ieșit dintr-o încăpere unde stătuse de vorbă cu patriarhul Alexandria, care se afla la dreapta sa, a mers pe jos în urma răposatei doamne îmbrăcat în roșu, ca și fiul său (singurul fiu de la prima sa soție). Venea apoi marea boieroaică (soția Banului) cu față acoperită de o glugă lungă de zăbranic negru, apoi toate jupânele țării urmate de paisprezece sau cincisprezece roabe îmbrăcate în portul grecesc și despletite, care își boceau cu atât amar stăpâna lor moartă, încât într-adevăr te cuprindea mila. La urmă de tot veneau caretele doamnei, trase de șase cai albi. În sunetele tuturor clopotelor, cortegiul de înmormântare a ajuns la biserică Mitropoliei unde a început trista slujbă bisericescă, încheiată cu rugăciunea de înmormântare ce a fost rostită de arhiepiscopul mitropolit al Țării Românești (care din cauza podagrei nu putuse urma cortegiul). După aceea cei mai înalți ierarhi, și mai întâi amintitul patriarh, s-au dus să sărute acea icoană aşezată pe pieptul adormitei doamne. După ierarhi a venit și domnul, urmat de fiul său, pentru a-și lua ultimul rămas bun; acesta a fost însoțit de atâtea strigăte și bocete, încât urechile îți erau asurzite și mintea zăpăcită. În sfârșit sicriul cu rămășițele pământești ridicat de cei șase mari dregători a fost dus la groapă și acolo a fost

Sus stele,
Jos stele,

Vai de pticioarele mele.

(muz.)

acoperit cu capacul despre care am vorbit, căptușit tot cu atlas roșu ca și coșciugul. După ce acesta a fost coborât în groapă, patriarhul ținând în mâna o sapă, a luat puțină țărână din patru părți în formă de cruce și a aruncat-o peste sicriu, cântând psalmul al XXIII-lea care începe (astfel): "Al Domnului este pământul și tot ce este pe pământ" etc. Atunci și domnul îngenunchind a luat un pumn de țărână și l-a aruncat jos, ceea ce a făcut și fiul său, urmați apoi de alții până s-a umplut groapa de pământ. După terminarea slujbei s-a dat fiecărui ierarh câte o basma frumoasă de vreo 4 până la 6 țechini una, și înfășurate în ea se aflau câteva monete de aur, potrivit cu rangul fiecărui. Apoi domnul a încălecat și urmat de toți bierii, s-a întors la curte unde se și făcuseră toate pregătirile pentru pomenile bogate de împărtit săracilor pentru sufletul răposatei... Atunci când se face înmormântarea vreunei fețe bisericesti, jupânele sunt duse într-o caretă, într-un sicriu, aşa cum am spus mai sus, și acest obicei al siciului este răspândit la toți fără deosebire pentru orice fel de persoană. În Țara Românească obiceiul este ca toate rudele să însoțească pe mort până la groapă, dar nu, ca în alte țări, în haine negre făcute anume, căci ei nu-și fac haine noi, ci boierii vopsesc în negru alte haine vechi, nu numai pentru ei ci și pentru servitorii lor. După ce s-a sfârșit înmormântarea, se întorc acasă unde își petrec timpul ospătând pe toate rudele și prietenii pentru a se mângâia unul pe altul. Se împart bogate pomeni pentru sufletul mortului.

Zilele hotărâte pentru a face aceste pomeni sunt a treia, a noua și a patruzecea, apoi luna a treia, a șasea și a noua și un an după moarte. În fiecare din aceste zile ei trimit la biserică un colac mare, o lumânare de ceară și o farfurie mare cu grâu fierb în apă din care apoi fiecare ia câte o lingură, spunând aceste cuvinte în limba română: "Dumnezeu să le ierte sufletul". Aceste cuvinte sunt mereu în gura acelor săraci cărora li se împarte o lumânare, o pâine albă în chip de colac, o căniță cu vin, câte ceva de mâncare cu pâine și ceva bani după putință etc. Acest fel de milostenie se numește la ei "pomană" și este un cuvânt iliric, cuvânt care în limba noastră italiană înseamnă pomenirea morților. În afara de aceasta se pune să se slujească de către vreun patriarch, arhiepiscop sau episcop o liturghie de patruzeci de zile care se numește de aceea sărindar, de la cuvântul grecesc *saranda* care înseamnă patruzeci, deoarece *sarandar* nu înseamnă altceva decât câte patruzeci, iar acelu prelat i se dă apoi o pomană bogată (potrivit cu starea celui care slujește și a celui care pune să se slujească), constând dintr-un număr de unghi de aur care sunt înfășurați de obicei într-o basma scumpă și frumoasă. Cei săraci fac și ei după puterea lor, și vorbind de aceasta îmi amintesc că pe când mă aflam eu la Târgoviște, casa mea se învecina cu o biserică în cimitirul căreia era înmormântat preotul acelei biserici, și în fiecare dimineață, devreme, venea biata lui soție să ardă tămâie în jurul mormântului și punea o lumânare aprinsă în partea unde era capul mortului și șezând pe pământ, cântă o povestire lungă și plăcitoasă spre lauda soțului ei răposat, povestindu-i viața, într-un fel de cântec tăiat de suspine și plânsete și această lugubră cântare de dimineață a ținut un an întreg, mai ales în zilele de sărbătoare și ea povestea tot ce obișnuia să facă într-o astfel de zi soțul ei pentru întreținerea familiei sale. Iar persoanele mai nevoiașe care nu pot cumpăra lumânări, obișnuiesc un an întreg să meargă cu capul gol pe ploaie, pe ninsoare și pe arșița soarelui, încreșințați că o astfel de pătimire poate bucura sufletele morților lor.

(Trad. I. TOTOIU, în "Călători străini despre Țările Române", vol. VIII, Ed.

Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 364-397)

Cioara La cioară trage.

Unde a naște ca să poată
Ci afară din oraș
Încercără de un sălaș,
Cearcă un sălaș păstoresc
Unde vite se nutresc.
În iesle au născut cocon,
Pe Iisus Christos și Domn.
Pentru frigul lui aspriu
Vitele îl încălziră.
Trei Crai ai pământului
Veneau la închinarea Lui,
Aducându-i Lui daruri,
Aur, smirnă și tămâie
Și lui Iosif bucurie.
Îngerii încep a cânta,
Păstorii a fluiera,
Irod în poruncă-și da
Ca și femeia, doamna sa.
Oastea și a înarmat,
Spre Viflaem o îndreptat,
Mulți prunci micuți a tăiat;
Din patrusprăzece mii
Unul a rămas din ei,
Pe acela nu L-o întâlnit
Că Dumnezeu L-o ferit
Ca de Împărat, pe veșnic.
Veniți dar să ne gătim
Și pe Iisus să-L iubim,
La biserică cea sfântă
Unde toți creștinii cântă,
Noi tot așe vom cânta:
În veci Aleluia.

De la Ioan Nistor, 80 ani, Prilog, 1988

2234

Florile dalbe

De trei luni de când venim
N-auzim cocoș cântând
Numai oameni versuind,
Versuind cu desfătare
Că au ajuns praznic mare
Gazdă, găzdoaie de casă,
Fă cu noi o bună masă,
Fă cu noi un bun prânz
Că n-am venit de flămânci,
Că am venit că-am auzit
Că s-o născut Fiul Sfânt
Oareunde pe pământ,
La apa lui Iordan
Și L-au botezat Ioan,
Și i-au pus nume Christos
Că ala-i Împăratu nost.

De la Mihai Tioran, 80 ani, Prilog, 1970

2235

O, Regină, Maică Sfântă

O, Regină, Maică Sfântă,
Ție îngerii îți cântă